

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	M. Linckens	Datum	20 juni 2023
Doorkiesnummer	14030	Kenmerk	11329490
E-mail	m.linckens@utrecht.nl	Onderwerp	Klimaatadaptatie - waterspeelpleinen en doorgroeibare verharding
Bijlage(n)	1	Beleidsveld	Openbare ruimte

Geachte leden van de raad,

Via deze brief informeren we u over de invulling van de moties 2022/37 hete zomers, dan afkoelen in een waterspeeltuin, 2022/132 doorgroeibare verharding en de evaluatie van het hitteplan.

Hete zomers, dan afkoelen in de waterspeeltuin (Motie 2022/37)

Bij het vaststellen van de Visie Klimaatadaptatie in 2022 is ook de [motie 2022/37 hete zomers, dan afkoelen in de waterspeeltuin](#) aangenomen. Hierin is opgenomen dat de zomers heter en droger worden en dat niet elke Utrechter ruimte heeft om af te koelen en dat dit wenselijk is om in de openbare ruimte te regelen. De raad heeft het college opgedragen te onderzoeken waar en hoe speelwaterplekken te realiseren en dit te combineren met groen en ontmoeting. Wij informeren u hierbij over dit onderzoek en het vervolg.

Ontmoeting en verblijf

We willen dat iedere Utrechter in de eigen woonomgeving een koele verblijfsplek kan vinden, vooral als daarvoor thuis de ruimte niet is. We hebben hiervoor in de Visie Klimaatadaptatie concreet opgenomen dat op 200 meter van elke woning een koele verblijfsplek moet zijn.

Het is voor ons belangrijk dat de stad uitnodigt tot ontmoeting en verblijf, onder meer door en op koele verblijfsplekken. Schaduw door bomen is een randvoorwaarde, ook is zitgelegenheid een belangrijk aspect. Dit is voor klimaatadaptatie van belang en ook voor een gezonde, aantrekkelijke openbare ruimte waar Utrechters met plezier komen.

Met de [raadsbrief](#) 'Communicatieaanpak groen, water, klimaatadaptatie' informeerden wij u over het bundelen van de groene, klimaatadaptieve en watergerelateerde aanpak.

“Meer drukte in onze groeiende stad, hete zomers, droogte, zware regenbuien. Utrechters willen daar nu samen iets aan doen, om gezond te blijven leven. Utrecht werkt daarom aan meer groen en aantrekkelijk water. Voor onszelf, onze kinderen en de dieren. Doe ook mee!”

Een waterspeelplein is hiertoe een succesvol middel, vooral op een plek waar ook andere voorzieningen te vinden zijn, zoals in Leidsche Rijn op het Brusselplein met z'n horeca en terrassen en ook bij de Marekerk in De Meern, waar een ijscozaak in de buurt is. Het biedt ruimte aan ontmoeting, verblijf, verbinding en plezier.

Bestaande Utrechtse waterspeelplekken

Er zijn verschillende van deze zogenaamde 'waterspecials' in de stad. Ze werken allemaal met leidingwater dat ondergronds in een buffer wordt opgeslagen en na het oppompen weer wordt opgevangen in een waterbehandelingssysteem. Het water wordt een aantal keer per seizoen bemonsterd om de kwaliteit te waarborgen en continu behandeld met onder meer chloor. Water dat verloren gaat, bijvoorbeeld door verdamping, wordt in de ondergrondse buffer steeds aangevuld.

In de stad zijn ook kleinere waterspeelplaatsen te vinden waarbij het water middels een pomp of een drukknop gaat stromen en vervolgens direct wegstroomt. Deze kennen we zowel met leidingwater als met grondwater. Gebruik van grondwater is onder voorwaarden goed mogelijk maar heeft andere aandachtspunten, zoals de waterkwaliteit.

En er zijn natuurlijk ook de bekende spetterbadjes, waar leidingwater doorheen stroomt. Deze badjes hebben een belangrijke maatschappelijke functie in veel buurten. Aandachtspunt bij deze spetterbadjes is de waterkwaliteit en de bemonstering van het water. We zijn hierover met de RUD in gesprek. Wij kennen in Utrecht geen voorbeelden van waterspeelplaatsen waar regenwater opgevangen, gefilterd en opnieuw gebruikt wordt.

Het element water is dus van meerwaarde en we zijn enthousiast over het idee om meer water toe te voegen. We moeten wel realistisch zijn, want dit brengt een aantal aandachtspunten met zich mee zoals ruimtelijke inpassing, duurzaamheidsaspecten, benodigde (ondergrondse) ruimte en infra, kosten voor realisatie, beheer en onderhoud.

Onze volgende stap

We onderzoeken nu hoe we een duurzamer variant van een waterspeelplein kunnen realiseren. Dat wil zeggen geen of zo min mogelijk gebruik van leidingwater, zoveel mogelijk gebruik maken van een gesloten systeem en een materiaalkeuze die nature based, circulair of duurzaam is. Het liefst zouden we een waterspeelplaats maken waar met opgevangen en gefilterd regenwater gespeeld kan worden, om het leidingwater zo min mogelijk te belasten.

We kijken hier zowel naar nieuwe locaties, het met water opwaarderen van bestaande koele verblijfsplekken als naar het omvormen van bestaande waterspeelplaatsen.

We onderzoeken waar het mogelijk is werk met werk te maken, want een aantal van de genoemde kleinere waterspeelplaatsen is toe aan vervanging of groot onderhoud. We kijken daarbij ook naar de behoefte die er volgens de wijkspelruimtescans is. In Q2 van 2024 komen we hierover bij u terug.

Ook parkeerplaatsen 'groen tenzij' (Motie 2022/132)

Bij de bespreking over de parkeervisie is [motie 2022/132 ook parkeerplaatsen 'groen tenzij'](#) overgenomen. Hierin staat beschreven dat er diverse manieren zijn om parkeerplaatsen te vergroenen. Groene parkeerplaatsen kunnen hittestress tegengaan en wateroverlast beperken. De raad verzoekt het college in kaart te brengen waar, hoe en de kosten om parkeerplaatsen standaard te vergroenen en waterdoorlatend te maken.

Bestaande situatie en andere gemeenten

In Utrecht passen we zowel waterpasserende verharding als doorgroeibare verhardingen toe op bepaalde locaties. Het verschil is dat waterpasserende verharding vaak bredere voegen heeft en een hogere infiltratie van water mogelijk maakt dan gewone verharding. Doorgroeibare verharding is verharding met tussen en/of in de stenen openingen waardoor vegetatie kan groeien. Beide laten een hogere infiltratie van water door dan de standaard verharding.

Op dit moment passen we in de gehele stad standaard in nieuwe projecten en bij herinrichtingen waterpasserende verharding toe in parkeerplaatsen (zie foto 1). Dit is opgenomen en geborgd in het Handboek Openbare Ruimte (HOR). In het landelijk gebied geeft het HOR grasbetonstenen als standaard verharding voor parkeerplaatsen aan (zie foto 2). Aanvullend wordt bij extensief gebruikte parkeerplaatsen in een groene omgeving zoals overloop parkeerplaatsen bij sportvelden nu al vaak grasbetonstenen toegepast, maar dit is nog niet in het HOR opgenomen.

foto 1 Waterpasserende verharding

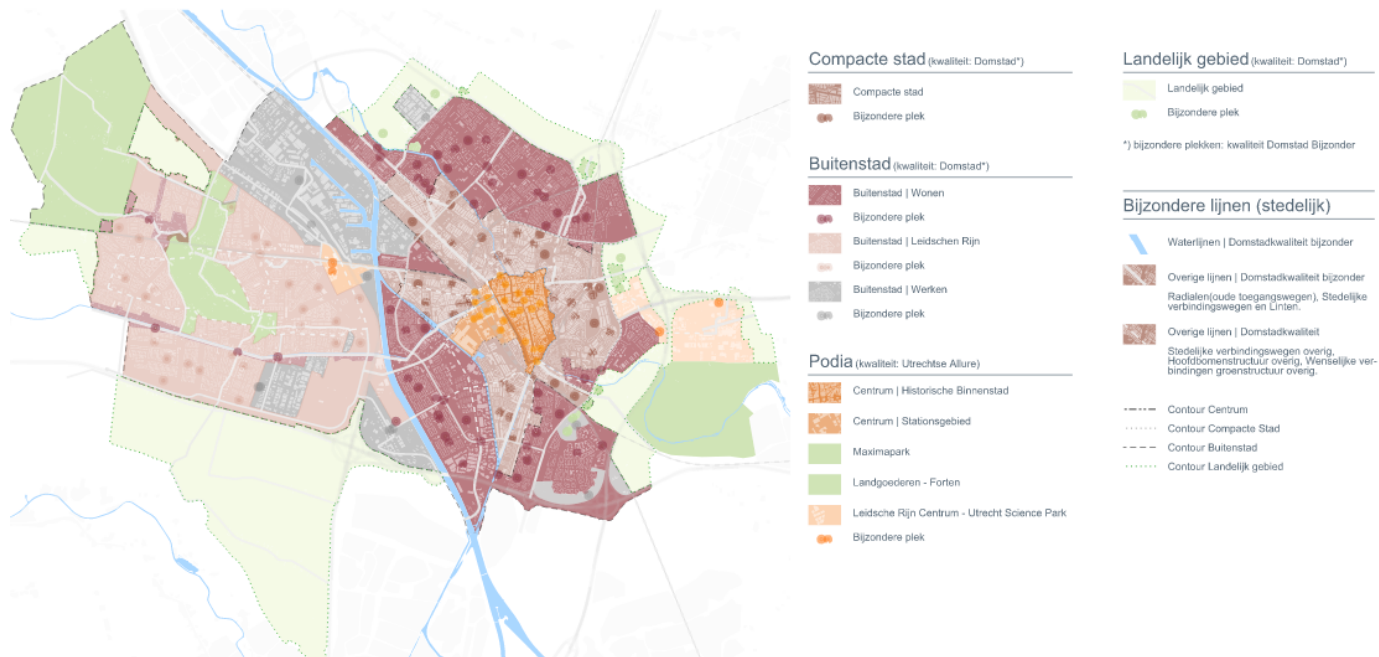

foto 2 - Doorgroeibare verharding

Wij hebben informatie opgehaald bij de gemeente Arnhem, Amsterdam, omdat ze een vergelijkbare hoogstedelijk inrichting hebben en onderzoeksinstituten die met dit onderwerp bezig zijn. In Arnhem passen ze een beslisboom toe of men bij de parkeerplaatsen groenverharding, halfverharding of waterpasserende verharding gaat toepassen. Randvoorwaarden zijn de locatie, bezettingsgraad en zonlicht. In Amsterdam hebben ze een pilot uitgevoerd en het advies dat is gegeven: 'groene parkeervakken, tenzij' toe te passen op zoveel mogelijk plekken. Beginnend bij oplaadplekken en kort parkeerplekken, in zowel buitengebied als stedelijk gebied.

Onderzoek binnen Utrecht

We hebben binnen Utrecht geïnventariseerd waar doorgroeibare verharding wordt toegepast en wat de resultaten zijn.

VERHARDINGEN IN WOONSTRATEN*: KAART DEELGEBIEDEN Mei 2020

Het literatuuronderzoek geeft aan dat doorgroeibare verharding een groot infiltrerend oppervlakte heeft. Verdroging is een risico voor doorgroeibare verharding en het functioneren ervan. Doorgroeibare verharding presteert het best in hittestressreductie ten opzichte van andere verhardingen door het verkoelende effect door het verdampen van water door de begroeiing. Het verkoelende effect is dus afhankelijk van het slagen van de begroeiing en de grootte van het oppervlak. Het toepassen van gras is wenselijk omdat het meest robuuste is als gevolg van diepe beworteling. Doorgroeibare verharding is minder gevoelig voor dichtslibben als het gewas goed groeit. Als de openingen dichtslibben is het effect voor waterdoorlatendheid en verdamping door groen zeer klein. De grootte van de openingen van de verharding bepaalt hoe goed de waterdoorlatendheid van de verharding is.

Verder hebben studenten van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) gewerkt aan een onderzoek naar doorgroeibare verharding. In het onderzoek is gekeken naar de effectiviteit, toepasbaarheid en wenselijkheid en acceptatie door bewoners van doorgroeibare verharding op 39 locaties in de gemeente. Algemene conclusie is dat inwoners heel verschillend staan tegenover doorgroeibare verharding, zowel positief als negatief. Als doorgroeibare verharding een rommelig beeld geeft, dan staan inwoners er negatief in, vooral als er afval en blaadjes blijven liggen of vegetatie niet goed groeit, anders wordt het vrijwel altijd als positief ervaren. Regelmatig onderhoud kan dit voorkomen. Geluidsoverlast wordt soms ook wel ervaren en dit wordt veroorzaakt door de aanwezige ribbels.

In de praktijk blijkt dat het groen op de parkeerplaatsen niet overal goed aanslaat. Redenen hiervoor zijn hoge parkeerdruk (veel bewegingen of aaneengesloten bezetting), te weinig zon en te weinig Water, maar kan ook door een verkeerde aanleg komen. Navraag bij andere gemeenten leert dat over beheerkosten verschillend wordt gedacht en daardoor ook verschillend worden geraamd. In Utrecht beheren we de doorgroeibare verharding parkeerplaatsen hetzelfde als andere parkeerplaatsen met waterpasserende verharding. De beheerkosten zijn daardoor niet hoger. Echter

blijkt bij een intensiever beheer, zoals tweemaal per jaar maaien, het resultaat van het groen in de doorgroeibare verharding verbeteren.

Conclusie en beslisboom

Conclusie is dat waterpasserende verharding bijdraagt aan het voorkomen van wateroverlast en dat we dit nu al bij nieuwe ontwikkelingen toepassen in de gehele stad. Voor doorgroeibare verharding geldt dat dit bijdraagt aan het vergroten van de infiltratiecapaciteit, biodiversiteit en vergroening. Voor het toepassen van doorgroeibare verharding moet aan randvoorwaarden worden gedaan. De kwaliteit van de doorlaatbare verharding is afhankelijk van het type verharding en percentage openheid.

Andere randvoorwaarden voor het succesvol toepassen van doorgroeibare verharding zijn voldoende zonlicht, weinig schaduw, een lage parkeerdruk en een lage verkeersintensiteit.

De locaties waar we nu al doorgroeibare verharding toepassen zijn bijvoorbeeld bij de sportvelden Voorveldselaan, Anthoniuskwartier, sportpark Loevenhoutsedijk Overvecht, parkeerplaats Rijnvliet en de rand van het Wilhelminapark. De resultaten zijn verschillend op de toegepaste locaties. Op basis van deze bevindingen en de randvoorwaarden hebben we een effectmatrix en beslisboom gemaakt. Deze zijn in bijlage 1 opgenomen. Hierin is opgenomen dat we geen doorgroeibare verharding toepassen in gebieden met een hoge parkeerdruk en in gebieden waar in het HOR afspraken over maatwerk zijn gemaakt. Ook moet wel worden benoemd dat een groene parkeerplaatsen als middel om te vergroenen minder effectief is dan het opheffen van een parkeerplaats voor het planten van bomen en groen op maaiveld. Deze vormen zijn veel effectiever voor verkoeling en natuur, en robuuster dan doorgroeibare verharding.

Evaluatie hitteplan

Bij de vaststelling van het hitteplan door het college is in de [raadsbrief van 8 juli 2022](#) opgenomen dat jaarlijks het hitteplan wordt geëvalueerd. In de zomer van 2022 is het hitteplan twee keer in werking getreden. Na de zomer is het hitteplan geëvalueerd met alle betrokken groepen. Acties uit het hitteplan zijn volledig afgehandeld. De ervaring uit 2022 geeft geen aanleiding tot grote veranderingen in de huidige werkwijze. Het plan is in uitvoering, voor de zomer van 2023 volstaan we met het optimaliseren van de huidige werkwijze. Na de zomer gaan we het hitteplan evalueren om gereed te zijn voor de zomer van 2024.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd over de invulling van de moties in relatie tot de opgave klimaatadaptatie.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,